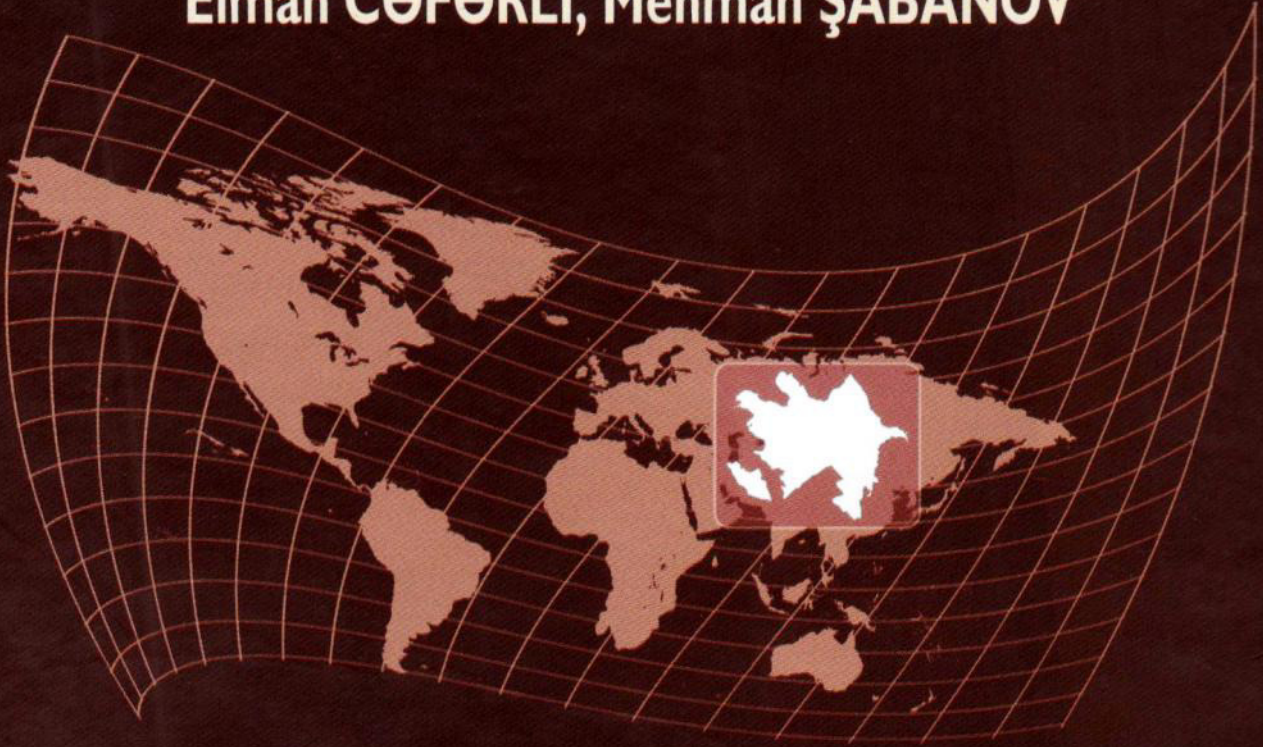

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA

ELMİN İNKİŞAFI FONDU

**İsmayıl HACIYEV, Emin ŞIXƏLİYEV,
Elman CƏFƏRLİ, Mehman ŞABANOV**

**BÖYÜK GÜCLƏRİN
AZƏRBAYCANLA BAĞLI
GEOSİYASİ MARAQLARINDA
NAXÇIVANIN YERİ**

HUMANİTAR VƏ İCTİMAİ ELMLƏR

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun qrant layihəsi çərçivəsində nəşr olunmuşdur.

İSMAYIL HACIYEV, EMİN ŞIXƏLİYEV,
ELMAN CƏFƏRLİ, MEHMAN ŞABANOV

BÖYÜK GÜCLƏRİN AZƏRBAYCANLA BAĞLI GEOSİYASİ MARAQLARINDA NAXÇIVANIN YERİ

BAKİ – ELMİN İNKİŞAFI FONDU – 2017

Elmi redaktor:

Hacifəxrəddin SƏFƏRLİ

AMEA-nın müxbir üzvü, tarix üzrə elmlər doktoru, professor

Rəyçilər:

Oktay SULTANOV

tarix üzrə elmlər doktoru, professor

Şamxal MƏMMƏDOV

tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Elbrus İSAYEV

tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

İ.M.Hacıyev, E.A.Şıxəliyev, E.Y.Cəfərli, M.S.Şabanov. Böyük güclərin Azərbaycanla bağlı geosiyasi maraqlarında Naxçıvanın yeri. – Bakı: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondu, 2017. – 300 səh.

Monoqrafiyada Böyük Britaniya, Rusiya, Türkiyə və Azərbaycanın arxiv mənbələri və müxtəlif dillərdə nəşr edilmiş ədəbiyyat materialları əsasında böyük dövlətlərin Cənubi Qafqaz siyasətində Azərbaycan, eləcə də Naxçıvanın yeri kimi məsələlər araşdırılmışdır. Mənbələrin bir qismi elmi dövriyyəyə ilk dəfə gətirilmişdir.

Monoqrafiya tarixçilər, tədqiqatçılar, siyasətçilər və geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

**Monoqrafiya Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Elmin İnkişafı Fondunun qrant layihəsi çərçivəsində çap olunmuşdur:
Qrant № EIF/MQM-3-Şuşa-2014-7(22)-05/01/5**

Bu əsər 06 aprel 2015-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondu tərəfindən Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyində qeydiyyatdan keçirilmiş və əsərin qeydiyyatı haqqında 8433 nömrəli Şəhadətnamə (qeydiyyat nömrəsi: 04/C-16/C-7925-15) verilmişdir.

ISBN: 978-9952-516-00-5

© Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Elmin İnkişafı Fondu, 2017

© İ.M.Hacıyev, E.A.Şıxəliyev, E.Y.Cəfərli, M.S.Şabanov, 2017

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ	4
I fəsil. ÇAR RUSİYASININ CƏNUBİ QAFQAZ SİYASƏTİNDƏ NAXÇIVAN	
1.1. Çar Rusiyasının Cənubi Qafqaz siyasətində “erməni məsələsi”. Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına, o cümlədən Naxçıvana köçürülməsi.....	9
1.2. Ermənilərin Naxçıvan əhalisinə qarşı soyqırımlarının başlanması (1905-1907-ci illər)	49
II fəsil. SOVET RUSİYASININ CƏNUBİ QAFQAZ SİYASƏTİNDƏ NAXÇIVAN	
2.1. Sovet Rusiyasının Cənubi Qafqazda milli siyasəti və Naxçıvan məsələsi	67
2.2. Ermənilərin Naxçıvanda törətdiyi soyqırım (1918-1920-ci illər)...	116
III fəsil. TÜRKİYƏNİN CƏNUBİ QAFQAZ SİYASƏTİNDƏ “ERMƏNİ MƏSƏLƏSİ” VƏ NAXÇIVAN	
3.1. Türkiyənin Cənubi Qafqaz siyasəti və “erməni məsələsi”	137
3.2. Türkiyənin Cənubi Qafqaz siyasətində Naxçıvan.....	154
IV fəsil. İNGILTƏRƏNİN AZƏRBAYCANLA BAĞLI GEOSİYASİ MARAQLARINDA “ERMƏNİ AMİLİ” VƏ ONUN NAXÇIVANA TƏSİRİ	
4.1. İngiltərənin Azərbaycanla bağlı geosiyasi maraqlarında “erməni amili”	204
4.2. İngiltərənin Azərbaycanla bağlı geosiyasi maraqları və Naxçıvan.....	236
V fəsil. ABŞ-IN CƏNUBİ QAFQAZ SİYASƏTİNDƏ “ERMƏNİ AMİLİ”, MANDATLIQ MƏSƏLƏSİNƏ MÜNASİBƏTİ VƏ AZƏRBAYCANLA BAĞLI GEOSİYASİ MARAQLARINDA NAXÇIVANIN YERİ	
5.1. ABŞ-ın Cənubi Qafqaz siyasətində “erməni amili” və mandatlıq məsələsi	253
5.2. ABŞ-ın Azərbaycanla bağlı geosiyasi maraqlarında Naxçıvanın yeri	256
NƏTİCƏ	274
ƏDƏBİYYAT	281